

ՄԵՆԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ կէս տարվանը 6 ռուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի համագործակցության մէջ:

(Ստորագրողացիք գիտե՛ք, որ ռուսական
Тифлис. Редакция „Менка“)

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տոն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է առանձին լիցիտով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Չենք հաւատում. — Ներքին տեսչութիւնը
Նամակ ներկայից. — Նամակ խմբագրին. — Ներքին
լուրեր. — Արտաքին տեսչութիւնը. — Ստիսկան
թիւերէն. — Վիճակը. — Վշակիւն. — Հեռագրեր. — Յայ-
տարարութիւններ. — Տեղեկացոյց. — Բանասիրա-
կան. — Գրողը հայերի մէջ:

ՉԵՆՔ ՀԱՒԱՏՈՒՄ

Երբ 1876 թիւն հիմնվեցաւ
Կ. Պոլսում «Արարատեան» ընկե-
րութիւնը, որի նպատակն էր
«Հայաստանի մէջ ճիշտագոյն ու-
սում ծաւալել», այդ ընկերութիւ-
նը ամեն տեղ, որտեղ ապրում են
հայերը, մեծ համակրութիւն գը-
տաւ: Այդ համակրութեան ար-
ձագանքը արտայայտվեցաւ բազ-
մաթիւ գրամական նուիրատու-
թիւններով, որոնք հայերով բնակ-
ված բոլոր երկիրներից առա-
տապէս թափվեցան ընկերութեան
գանձարանը:

Այդ ընկերութեան վրա մենք
ամենքս նայում էինք, որպէս միակ
ծանր, լուրջ գործի վրա, որին
տարիների ընթացքում վերջապէս
ձեռնամուկ եղան. Թիւրքիայի հա-
յերը: Մենք կարծում էինք, որ
ընկերութիւնը բաղկացած լինելով
Կ. Պոլսի հայոց խտելիքէնցիա-

յից, վայելելով պատրիարկ հօր
հովանաւորութիւնը և Կ. Պոլսի
օտար գեսպանների օգնութիւնը,
որ արտայայտվեցաւ նրանց հովա-
նաւորութեամբ տուած պարա-
հանդէսներով և թատրոնական
ներկայացումներով, մի հաստատ
և այս րօպէիս թիւրքաց հայերի
մէջ միակ հնարաւոր ընկերութիւն
է Հայաստանի մէջ ուսում տա-
րածելու համար: Մենք, մեր կող-
մից, սկսեցինք համոզել ուստիա-
բնակ հայերին չը խնայել իրանց
գրամական օգնութիւնը յիշեալ
ընկերութեանը և մեր հրաւերը
ապարդիւն չեղաւ: Մի տարվայ
և բանի մի ամիսների ընթաց-
քում մենք հաւաքեցինք 10,000
ռուբլ գումար:

Ռուսիաբնակ հայերը ուրախու-
թեամբ տալիս էին իրանց նիւ-
թական նուէրները, հաւատ ընծա-
յելով «Արարատեան» ընկերու-
թեանը:

Հայր չէ սիրում տալ իր փո-
ղերը անհաստատ հիմնարկութիւն-
ներին: Իսկ «Արարատեան» ընկե-
րութեանը պատում էր մի տեսակ
պաշտօնական փայլ: Իւրաքան-
չիւր հայր համոզված էր, որ «Ա-
րարատեան» ընկերութեանը տուած
փողը կորած փող չէ: Դորա մէջ

մենք էլ համոզված էինք և հա-
մոզված ենք մինչև այժմ:
Բայց յանկարծ լսում ենք թէ
բացի «Արարատեան» ընկերութե-
նից հիմնվեցաւ Կ. Պոլսում «Կի-
րիկեան» ընկերութիւնը, յետոյ
«Սենքերիմեանը», յետոյ «Հա-
մախարանականը», — և հետզհետե
սկսեցին հիմնվել հարիւր և մի
ուրիշ մանր մուշր ընկերութիւն-
ներ... Բոլորն էլ տեսնելով որքան
աղող էր գնում «Արարատեանի»
նուիրատուութեան գործը Ռու-
սաստանում, սկսեցին մեր և ուրիշ
թերթերին դիմել, որ նրանց
համար էլ փող հաւաքենք...

Այդ ի՞նչ նոր ընկերութիւն-
ներն են, սկսեցին հարցնել հայերը,
սրանց նպատակը ի՞նչ է... Դը-
րանց նպատակն էլ նոյն է ինչ
որ «Արարատեան» ընկերութեան,
պատասխան էինք տալիս շուարած
հային...

Բայց հայր թերահաւատու-
թեամբ շարժեց իր գլուխը, որ
այդքան դարեւ զուրկ էր մնացել,
իղէալական գաղափարներից և
այդքան ընդունակ էր միշտ գը-
րամական, գործնական հաշիւնե-
րի, — և այնուհետե «Արարա-
տեան» ընկերութեանը տրվող
նուէրները սկսեցին սաստիկ նուա-

գել իսկ նոր թիւված ընկերու-
թիւններն էլ ստացան գրամական
մի քանի փշրանքներ: Այնուհետե
գործը սկսեց դանդաղ ընթանալ
և հայի ոգևորութիւնը սկսեց շո-
շափելի կերպով պակասել:

Չենք հաւատում, որ այդպէս
շարունակվելով, գործը կարող է
աղողվել: Եւ ահա ինչ պատճա-
ռով:

Աշխատանքի բաժանութեան
քաղաքատնտեսական սկզբունքը
անհրաժեշտ սկզբունք է, երբ որ
նա խելացի հիմքերի վրա է կա-
յանում: Բայց սխալվում են նը-
րանք, որոնք կարծում են թէ մի
և նոյն պաշտօն կատարող հազար
և մի ընկերութիւններ հիմնելով
կարելի է իրագործել աշխատանքի
բաժանութեան սկզբունքը:

Վեր առնենք, օրինակի համար,
մի գործարան, դիցուք թուղթ
շինելու մի գործարան: Այդտեղ
բանւորներից իւրաքանչիւրը ունի
իր առանձին, մասնաւոր պաշտօն.
մինը, դիցուք, ջուղում է հին թուղ-
թերի և ցնցոտիների պաշարը,
միւսը քիմիական յայտնի բաղա-
դրութեան օգնութեամբ խմոր
կամ խիւս է դարձնում այդ նիւ-
թերը, երրորդը քիմիական մի
նիւթի միջոցով մաքրում է այդ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

«ԳՐՈՂԸ ՀԱՅԵՐԻ ՄԷՋ»

(Պատկեր)

Երիտասարդ նա նոր է աւարտել իր ուսումը:
Դուրսը տար, սիրտը բարակում է կիզող և-
ռանդով. երևակայութիւնը վառ, ստեղծում է կեն-
դանի պատկերներ, նորա ուղիւններն էլ խօսում
են, եւ ունեն են...

Ամեն արդարութեամբ այդպիսի միջին բանա-
տեղական բառով կոչում են քանքար:

Իսկ ով է նա, որին ոչ ոք մեծ քաղաքում մար-
դի տեղ չէ գնում, չէ մօտենում:

Աղքատ ընտանիքի որդի. նորա հօր թողած
ժառանգութիւնը ընդամենն է 50 թուման պարտք:

Եւ ով պէտք է վճարէ հօր պարտքը:
— Հօր որդին, մեր երիտասարդը:

Պարտք վճարելու համար դեռ պէտք է գիտենալ
փող վաստակել:

— Բայց փող վաստակելու համար մեզանում,
հայերիս մէջ, պահանջվում է ջոկ տեսակ բանքար,
քանքար հրամայող առնել. չը տալ, առել համա-

չել, անել ուրանալ. քանքար ամեն տեսակ ցա-
ծութեան, ըստթեան, մասնութեան...

Նա գուրկ էր այդ տեսակ քանքարից:
Պարտք վճարումը նորան ստիպում է մտածել.
Նա վճարում է վաճառական դառնալ, և Զօ-
րաբովիկ մօտ, ամիսը 5 մանէթով, մտնում
է պրիկաչիկ: Չէ որ նա ախտեղ էլ ժամանակ
կունենայ գրել կարգաւոր:

II
«Հօրես ըջօտը. էս, էս րօպպիթէնիքը հակա-
ցանք, կու կատարիս պատկերում է խօղէինը»:
— Այո, պարոն, պատասխանում երիտասարդը:
Նա գոհ է իր վիճակով:

«Տարեք 60 մանէթ. ուրեմն 9 տարուց յետոյ
պարտքս վճարած կը լինեմ...» մտածում է նա և
մտքերի խորատուգման մէջ յափշտակվում:

«Օհ...» բացականչում է նա և ձեռքն առնում
սվէրը Հայաստանի:

Բայց այդ գրքի դեռ յառաջաբանը չը վերջաց-
րած միտն է ընկնում խօղէինի տուած րօպպի-
թէնիքը:

Նա բոլորը վերջացնում է և մօտենում խանութի
հաշիւատետարին:

Նա գրում է «Գրողի» 1-ից փետրվարի 1-ը
մուտք 4865 ր. 59 կ.ս, «ժախը 18 ր. 27 կ.ս»

Դրամարկը ստացաւ 4847, 32:

(Կարծեմ անքան դժուար բան չէ գործ ունե-
նալ մեքենայական գործողութիւնների հետ.)

«Տօ, քիչ ծվ առաւ հայկար դրիս ըջօտը—հի»
ըջօտում է խօղէինը:

«Պարոն, միթէ մայրենի...»

Բայց պարոնը կատաղած դուրս է վազել հրա-
պարակ:

«Էս կուտ վերջանց դիւիս լուս ընդաւ, տօ...»
Նա գտնում է մայրանում:

Այսպիսի իրական մի պատկեր արտայայտում է
մեր երիտասարդի սրտում:

Նա յափշտակված այդ պատկերով վեր է կե-
նում գրելու:

III
Կենդանի պատկերը պատրաստ է:
Առաւօտեան ընդդէմ մեր վաճառականների սո-
վորութեան, պ. Զօրաբովիչը նոր պրիկաչիկը
բիւրօի մօտ նստած լրագրէր է կարդում:

Գերմաներէն գրքեր միւս կողմումն են դրված.
«Հը նուր բօպպիթէնիքը պրծնա», հարց է ա-
նում զազանական դեմքով խօղէինը քրտնալնած
տուն մանկով:

Երիտասարդը չփոխված շտապում է թագցնել
լրագրին ու գրքերը:

«Երբեք մարթալ իս չիմ գիտի, էդ իմ դուր-
նին դարալ է... Չէ, չէ, ես էտէնց բաներ չը դի-
տեմ...» գոռում է նա:

«Ո՛ր դէ եկել, պարոն, միթէր դնելու մուշ-
տարի չէ եկել... իսկ ես ժամանակս չուզեցի դուր
կորցնել...» կըրկտուր բառերով հաղկ պատասխա-
նում է խեղճ պրիկաչիկը:

«Իս ժամանակ չիմ խանում, թէ վուր ժամա-
նակ կուգիս, դուրսը կու ճարիս. հայրէ, դուրս...»

Պ. Զօրաբովիչը կատակ չէր անում.
(Վաճառականն ու կատակ):

Միւս օրը նոր պրիկաչիկի տեղ եկաւ նորա-
գոյնը:

IV
Անցել էր մի ամիս—ամբողջաւ գրելու, կար-
դար. ամիս:

Նա այժմ ուսուցիչ է մի քաղաքում 400 ռուբ-
լով, շաբաթական 28 դրա:

Նա դասախօսում է անօրինակ ջերմութեանու-
թեամբ:

Աշակերտները նորան պաշտում են իրանց հօ-
գու պէս:

Օրական 4 ժամ պարապելուց յետոյ նա իր
անդադը սենեակին է ապաստանում և անկշտում
կարդում ու գրում:

«Աս մանչը կը խելագարի անպատճառ...» գու-
շակում էր Կալիպսօի կղզու հիւրերից մինը,
որոնց սենեակներից միում բնակվում էր մեր
երիտասարդը:

«Անկապած», պատասխանում էր նորա տաղ-
րը: «Նա այդպիսի օրինակների չատ եմ տեսել
1. ձեռնարանում...»

Բայց նա իր գործն է շարունակում:
«Այա Մարիտ», 1 ռուբլ ձեռագ փող տուր...»
խնդրում է նա չը մտածելով որ անմօմ, անծա-
ռայ, անմարդու ճաշի, խմոր, ձմրան դէմ մի
ռուբլ ոչինչ չէ կարող օրնել:

Ինչ հեշտ բան է, դնալ, կանգնել «Այա Մար-
կուս 1 ռուբլ փոխ տուր» առել—չէ:

— Ինչ կնիս. հարց է անում մեր աղէն գոնէ չը
բացատրելով. թէ էս այդ էլ իրաւունք ունէր, ինչպէս
և մեր շատ աղաներն են անում:

«Երբեք ինչիմ եմ ուղարկում. փօստի փող
չը կայ»:

— Օ՛, միթէ դու ալ զաղէթին մէջ կը գրես կը
...Աղպիսի բան կեղծի, անպար թէ ոչ... ընդհա-
տում է կատակաւ անել:

«Ոչ, ոչ—վատ բան չը կարծեմ...» ասն
չը, կեղծի, Պափայ աղին իս ներգիր...

This image shows a blank, aged, cream-colored page, likely an endpaper or flyleaf of a book. The paper has a slightly textured appearance with some minor discoloration and a dark, irregular tear or hole along the bottom edge. There is no text or other markings on the page.

դրողական լուսաւորութեան միջնորդութիւնը հոգաւոր թափանցիկ (թուրքերի) կրթութեան մասին, որոնք ընտրուած են Նիսի-Եւփրատի միջին շրջաններէն, անհրաժեշտ համարեց, որքան չուտ և որտեղ հնարաւոր է, հիմնել թուրք դպրոցներով ժողովրդական դպրոցները Այլ դպրոցներու առարկաների դաստիարակութիւնը ուսուցիչներէն ընտրուող կաւանդովի և մանուկները կուսման մասնաւորական կրօնը, գրեկարգաւ և թարգմանութիւնը: Այնպէս տրուելիքը վճարել իւրաքանչիւր դպրոցին նշանակել տարեկան 500 թուրք օմանգալութիւն և իւրաքանչիւր դպրոցի չէֆի վրա ծախսել նոյնպէս 500 թուրք:

«Трудъ, Вѣстн.» հաղորդում է, որ «Գերշին Ժամանակներու» եկած սաստիկ անբերնէրի պատճառով Նիսիի և Կաթիլի ծանաղարհները փչացել են և այդ կողմերից թիֆլիս եկող փոստը մի քանի օրով ուշացել էր: Եւրոպայից լսել է որ այս տարի թիֆլիսի մէջ քանի պղծակներու մրցումներ ծառերը սկսել են երկրորդ անգամ ծաղկել:

Մեծ դուռն են Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻՑ. Եւրոպայի օրը սեպտեմբերի 2-ին տեղիս հայոց եկեղեցու մէջ հանդիսարար կերպով կատարուեցաւ դիւցազնի գերանաւոր Յ. Լազարեանի հոգեւոր հանգստեան պաշտօնը: Սոյն միջոցին եկեղեցու մէջ լայն բացի հայ հասարակութեան բազմաթիւ անդամներէն, ոչ մասնաւոր զինուորական ուսու պաշտօնականներ, որոց մէջ կարելի էր նկատել նաեւ Ս. Պետերբուրգի ժամանակաւոր նահանգապետ գեներալ-ադյուտանտ Գրիգորի: Հայոց քահանայից միշտ, այն է հայր խաչմարմարեանը մի գեղեցիկ ծառ կարգաց հանգուցելու կենաց աթիւնը, ցոյց տուաւ նորա գինւորական աւարտութիւնները գանապան պատեւազաններով յիշատակելու 40 տարու, նորա անասման ողորմածութիւնը դէպ հայոց թշուառ քաղաքացիները և այլն և այլն: զինքն այսօրիկ հրաւերեց ժողովուրդին աղօթակից լինել իրան:

Սեպտեմբերի 14-ին, ուրբաթ օր, թիֆլիսի դերատնտեսական մշտական խումբը ներկայացրեց Ս. Լազարեանի թաղմանը «Արշակ II-որդ» պատմական ողբերգութիւնը: Թատրոնը լի էր: Մենք այդէն շատ անգամ յայտնած ենք մեր միտքը հայոց պատմական պիւնտներէ մասին:

ԲԱՇԿԻԻ գիւղից մեծ գրում են: «Այստեղի հայոց եկեղեցու վրա, որի ժամուրդ առաւտ և երեկոյան օրը ինչպէս ընտրեց ընտրուեց էր, հրաւիրելով ժողովուրդը ժամ հրամայեցէք, այսօր կախված է զանգակ, որ ընծայեց հեծելազոր կազմակերպի կուսակազմի գիւղի հրամանատար գլխապետ, ֆիլիքս—պիւստիս ժողովուրդը»:

Թիֆլիսի կենդանիների հովանաւորութեան ընկերութեան անդամները հրաւիրում են սեպտեմբերի 20-ին, երեկոյան 7 ժամին ներկայ գրուելով ընդհանուր ժողովին ընկերութեան ընթացիկ գործերի մէջ: Գլխաւորապէս ընկերութեան շինութեան մէջ, Բաղրամյանի կողմից փողոցի վրա, Ալեքսանդրեանի կողմից: Կարող են ներկայ գրուել նոյնպէս այն անձինք, որոնք կենդանիների հովանաւորութեան գործով հետաքրքրուած են:

Լսում ենք որ Գ.Ս.Ս.Ս. Նահանգում ընդհանուր հետաքրքրութեան առարկայ են դառնել երկու անուանի երիտասարդ հայեր, որոնք զբաղւողաբար փակասականների դրութեան մէջ են գրաւուած: Երջա երկուսի անունն էլ Մարտիրոս է: Մէկը գանձակցի է, միւսը դարաբարդի: Զանկայի է որ Գանձակի Պայ հասարակութիւնը հոգ տանէր այդ երկու մարդկանց կարիքներին ճշմարտութեան ծանաղարհի վրա հանելու համար, որ նոյն լեզուներով ընդհանուր ընկերակցութեան թընդհանուր գործերի մէջ չը պարտաւոր: Այստեղիցս հետաքրքրել է նոյն կանգնել մանրամասնութիւնը, որովհետեւ երկուսն էլ պատմուած են որ նոյն անուն արեւմտաւոր մարդիկ գեւ. քիչ են երեւած բոլոր թուրք և հայ աղգանակութեան մէջ: Այսու են որ այդ տաղարիւն երիտասարդները աչքի առաջ ունենալով իրանց վերջը կախաղանի վրա, մտադիր են անցնել սահմանը և հասնել Չէֆլին:

Լսում ենք, որ ՆԱԻԻԲԻ Էրզրում դպրոցը մի այնպիսի տխուր պատկեր է ձևացնում կամայականութեան և ամեն տեսակ անկարգութիւնների, որոնց օրինակը գեւ. չէ տեսնուած ոչ մի դատաւական քաղաքում: Ուսումնարանի բոլոր դաստիարակութիւնը ու մանկավարժական հոգաբարձութիւնը տեղի են տուած այնպիսի անբարոյական տեսարաններին, որ խեղճ ծնողը մնացել են տարակուսանքի և յուսահատութեան մէջ: Կորցնելով իր կրթողական բոլոր նշանակութիւնը, ուսումնարանը դառն է միայն մի տեղ, հոր զուտ սեփականութիւն և ամեն տեսակ էկզոլոկատացիայի աղբիւր: Նրանցից էլ ոչ ոք չէ վստահուում հայր պահանջելու, վստահ չեն նա պաշտպանուում է տեղական առաջնորդի և հոգեւոր վարչութեան զօրաւոր ջատագովութեամբ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՍԻԱԿԱՆ ԹԻԻԲԻՔԻՆՑ ՎԻՃԱԿԸ

Թայիվ լրագիրն օրոքս. 15 թուով թերթին մէջ հեռեկալ կարեւոր յօդուածը կը

հրատարակէ, զոր ամեն հայ զոհութեամբ պիտի կարդայ, բայց որում Թայիվի խօսքերը կը ջուշեն թէ Անգլիական կառավարութիւնն Անգլո-Թուրքական պայմանադրութեամբ և Պէրլինի դաշնագրին 61-րդ յօդուածով յանձն առած պարտականութիւններն իրապէս կը ծանչէ:

«1878 տարին յունիս ամսին մէջ կըրուած Անգլո-Թուրքական դաշնագրութեան գործնական արդիւնք տալու նպատակաւ» Հէնրի Թըրօթթըր հաղարարեալը Վեհ. Թագուհոյն կառավարութեան կողմէն Կարնոյ Հիւպատոս անուանած էր, և Քիւրքստանի և Հայաստանի մէջ գործող ճիշդ վիճակին վրա Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարարութեան կատարեալ տեղեկութիւն տալու պաշտօն ունէր: Յիշեալ սպայն սոյն պաշտօնին համար մասնաւոր յատկութիւններ ունէր: Պէնիպայի ճարտարապետական գնդին սպայ լինելով, թէ Պենիպայի և թէ Պէնիպայի շրջակայ գաւառաց մէջ տեղական բարեօրոշման գործին մեծ մասնակցութիւն ունեցած է Հնդկաստանի այլ և այլ կողմերը կառավարական և երկրաշահական աշխատութեանց վերաբերեալ պաշտօններով ուղևորութիւնները ըրած է: 1874-ին Սըր Տրիպտա Պոստայթի հրամանաց ներքեւ Երզնասի գործին պատուիրակ կարգեցաւ: Կեդրոնական Սահլ անապատներուն նկատմամբ ըրած քննութիւններն ու յայտնութիւններն, որովք մեր աշխարհագրական ծանօթութիւններն աւելցուց, Անգլիոյ Արքունի Աշխարհագրական ընկերութեան ոսկի շքանշանին արժանացուցին զինք: 1877-ին, երբոր Ռուսո-Թուրքական պատերազմը ծագեցաւ, Թրոթթըր հաղարարեալը Սըր Արնոլտ Քեմպլ զօրավարին հրամանաց ներքեւ դրուեցաւ, և պատերազմին ժամանակ յիշեալ զօրավարին և Մըրլինթ հաղարարակտին ընկերակցեցաւ:

«Պ. Յոհաննէս հրաժարման վրա, Թրոթթըր հաղարարեալը Կարնոյ Հիւպատոս անուանեցաւ, և Հայաստանի բերնատնայ ժողովրդեան արդի վիճակին անձամբ ծանօթանալու ձեռք զարկաւ անմիջապէս: Թրոթթըր հաղարարեալը մի միայն Հայաստանի հին մայրաքաղաքին մէջ չը բնակեցաւ, այլ ձմեռն ուղևորութիւն մ'ըրաւ Նիքոսիոյ քաղաքէն և շրջակայ Քիւրք գաւառներն, և իւր քննութեանց արդիւնքն այս եղաւ որ Բրիտանական կառավարութիւնն որոշեց Թրոթթըր հաղարարեալին յանձնարարութեանց համեմատ գործել, զորս Սըր Հէնրի Լէյարտ գործընկերս կը պաշտպանէր, և ընդհանուր Հիւպատոս մ'անուանել, որոյ բնակավայրը լինի Մեքաստիա, և անոր հրամանաց ներքեւ օգնականներ զնել ի Կարնի, Տիգրանակերտ, Բարբերդ, Վան, Բաղէ Մուշ, և Սըրտոս:

«Ներապետի տեղակալ Ռ. Ուելլան, որ Բանդանաց խաչանշանն ունի, Փոքր-Ասիոյ մէջ այս բարձր պաշտօնին, այն է Բրիտանական ընդհանուր Հիւպատոսի պաշտօնին անուանեցաւ, և իւր օգնականներն են Հ. Քուրքըր և Սթիւարթ ալ հարկաւարականներ, և Քիւրքըր և Չէրմայտ յիւսնակները: Թրոթթըր հաղարարեալն ի վիճակէ և Քիւրքըր հարկաւարականներուն հետ բուն Քիւրքստանայ համար պաշտօն ստացաւ: Այս սպայից պարտականութիւնները պիտի լինին իւրաքանչիւր իւր Հիւպատոսական շրջանակին մէջ գտնուող գաւառաց այլ և այլ դատաւ ժողովրդեան վիճակին նկատմամբ քննութիւններ ընել, խորհրդաւորութեամբ օգնել Թուրքական իշխանութեանց, և ջուշնել անոնց այն միջոցներն, որովք հնար կը լինի խնայողութիւն ընել և պարգուութիւն և աւելի ազդուութիւն տալ վարչութեան: Միանգամայն տեղական պաշտօնատարաց ամեն կեղեքումներն ու զօրաքաղութիւնները նշանակելով պիտի բողոքեն անոնց դէմ:

«Թրոթթըր հաղարարեալը Տիգրանակերտ գաւառին մէջ բնակած ժամանակ տեսաւ թէ գործերը խիստ ցաւալի վիճակ մ'ունէին: Ոչ

միայն Քիւրքըրն յայտնապէս ապստամբութեան մէջ էին, այլ բազում տեղեր Թուրքական իշխանութիւնը անցոր կը գտնուէին անոնց դէմ գործելու: զինեալ հրոսակներ, որք երբեմն հաղարար անձնէր կը բաղանային, շարուանակ ապստամբութեան մէջ էին, և երբեմն Կ. Պոլսոյ մէջ արգիլեալ երեւելի անձինք աւանց զուրկ կը գտնուէին: Ոչ կենաց և ոչ ընչից ապահովութիւն կար, որովհետեւ վրաստահութեան արժանի զինուորական զօրութիւն չը գտնուէր և պատճառաւ կուսակալ Ապալիլ Բահման փաշան պատժական միջոցներ չէր կրնար ձեռք առնուլ:

«Սակայն, Թրոթթըր հաղարարեալին ազդու դիտողութիւնները փափաքեալ արդիւնքն յառաջ բերին Կ. Պոլսոյ մէջ, և Սիւլիլ Բզէթ փաշան բազմաթիւ սպայից հետ Տիգրանակերտ դրուեցաւ: Քիւրքստանայ համար Կալահաթ—Մեմուրի բարձրահին տեղադրուող իգլի փաշան անմիջապէս Սաման և Հիւսէյն փաշայից դէմ քարեց, անոնց յաղթեց, անոնց հրամաններուն ներքեւ գտնուող հրոսակունքները ցրեց, և ապստամբականներն Նիքասայ եզերաց վրայ գտնուող լեռնային տեղերը վանեց: Դուռն այդպիսի ազդու միջոցներուն բողոք վրա յառաջ բերելիք արդեանց նկատմամբ կասկածներ յղացաւ, որովհետեւ փափաքելի նկատուած էր Քիւրքըրը խաղաղեցնել, և ոչ զայրացնել: ուստի Բզէթ փաշային պաշտօնը Պաթմուի վերջին կառավարիչ Տէրօղ փաշային յանձնեց, որուն պատճառներուն դրեց որպէս ի թէ Քիւրք ապստամբապետը հնազանդութիւն յայտնէ անոնց բաշխէ: Այսպէս ազդուութիւնն ու քաղցրութիւնն իմաստաբար իրար խոռնելով, ապստամբութիւնը խաղաղեցաւ, թէպէտ վախ կայ թէ բողոքին չէ ջնջուած:

«Արգարեւ, կատարեալապէս յայտնի իրողութիւն մ'է որ Փոքր-Ասիայի մէջ խաղաղութիւն չը կրնար վերահաստատուիլ մինչև որ այդ երկրին ամեն կողմը թափառող աւաղակներն, որք լաւ գէներ ունին, չը բռնուին և գէներներն չառնուին: Վերջին պատերազմին ժամանակ հաղարար Գիւրքըր և Չէրմայտըր Լազի Մուլիթար փաշային և Իսմայիլ Հազիլի փաշային ծառայութիւն առաջարկեցին: Մարթինի, Փիպտիի կամ Ուիլիսթըրի հրապարակ տրուեցան իրենց, և երբոր զինուորական ծառայութեան ձանձրացան, բանակէն փախան և պատերազմի վայրերէն մինչև իրենց տեղերը գտնուած բոլոր գաւառաց մէջ աւարաւորութիւններ գործեցին: Պատերազմը վերջ գտնուելու, լաւագոյն կերպիւ գինեալ ուղիւ հաղարար Գիւրքըր և Չէրմայտըր թող տրուեցան և Թուրք պաշտօնակալաց անհոգութեան պատճառաւ գէներներն իրենց հետ տարին: Միւլթահիլ զօրաց մէկ մեծ մասն Նիքասայ ձորին երկու կողմը կամ Բաբերդի և Կարնոյ մէջ բնակող լեռնիցք էին, և անոնց ալ Հայաստանի մէջ չարագործութիւններ ընող աւաղակաց բանակին վրա աւելցած էին: Ուստի Ուիլսոն գնդապետին ծանուցուեցաւ թէ աւաղակութիւնը զարկու պաշտօնով հասարակայն ազդու զօրութեան մը կազմութիւն ամեն նիւթական յառաջիմութեան առաջին պայմանն է, և թէ ինք պարտականութիւն ունի սոյն միջոցին կարևորութեան վրա պնդել Օսմանեան պաշտօնատարաց քով: Թրոթթըր հաղարարեալին տեղեկագրաց նախելով Տիգրանակերտի նահանգ գտնուող կանոնաւոր զօրքերն և մանաւանդ Պաղտատի նահանգէն բերուած Արաբ զօրադիւրը միշտ հարստահարութիւններ կը գործեն ճիշդ այն Քիւրքերուն չափ համարձակութեամբ որոց վախ ազդելու պաշտօնն ունին: Կուպէս որ Տիգրանակերտի և Կարնոյ, նոյնպէս Դամասկոսի մէջ ալ վարչական անիշխանութիւնն ու զօրաքաղութիւնն, որք միշտ սաստիկ եղած էին, վերջին պատերազմին պատճառաւ առաւել սաստկացած են: Միւլթահիլ փաշային ել-

մրտական և վարչական ճարտարութիւնն իսկ բարենորոգում իրացնելու անկարող կը թուի և կերել թէ իւր ջանից գրեմամբ հակառակութիւն կը լինի Կ Պոլսոյ մէջ:

«Ուիլսոն գնդապետն և իւր ընկերակիցը յատուկ պաշտօն ունին հսկել, որպէս զի Պէրլինի դաշնագրին 61-րդ յօդուածն իւր ամբողջութեամբ գործադրի: Այդ յօդուածով Դուռը խօսք կուտար «Հայոց բնակած գաւառաց մէջ տեղական պիտոյից պահանջած բարեօրոշմանն ու բարենորոգումներն առանց «այլ ևս յապաղման իրացնել, և Չէրմայտըր Կարնոյ գէմ Հայոց ապահովութիւնն երաշխաւորել: միանգամայն յանձն կառնուր «Այս նկատմամբ ձեռք առնուած միջոցները պարբերապէս իմաց տալ տեղութեանց, որք անոնց գործադրութեան պիտի հսկեն»: Մինչև ցարդ գործնականապէս Դուռն ոչինչ ըրած է չապատանի, Քիւրքստանի և Սահլոյ բրիտանաց բնակչաց թշուառութիւնները մեղմելու համար: Տիգրանակերտի նահանգին մէջ բազմիցս ծագած անկարգութիւնք Թրոթթըր հաղարարեալն տրեւեց ինքու տեղեկագրեր շնտել, որոց ետեւէն Սըր Հէնրի Լէյարտ անցեալ յունիս ամսին մէջ ազդու յանդիմանագիր մը ուղղեց առ Բ. Դուռն: Դուռնային իւր գրութեանը կը հրաւիրէ տիրող անիշխան, բրիտանից եղած հարստահարութեանց և ընդհանուր վարչական վիճակին վրա, ինչպէս նաեւ աւ իրողութեան վրա թէ Դուռը ժամանակին տեղի ունեցած գանգառանց գոհացում չէր տուած: Միանգամայն Սըր Հ. Լէյարտ բուն լեզուով կաղաքարէր Դուռն թէ վտանգաւոր ընթացքի մը կը հետեւի թող տալով որ ներկայ անիշխանական վիճակը շարունակէ, և չը սկսելով այն բարենորոգումները զորս տարի մ'առաջ խոստացաւ անյապաղ գործադրել երկրին մէջ:

(Մատիս)

«ՄԵԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳԻՑ, 14 սեպտեմբերի: Թուրքաստանի գեներալ նահանգապետ Կուստանի երէկ ուղևորեց Լիվադիա. 10 օրից յետոյ նա կը վերադառնայ Ս. Պետերբուրգ, որտեղից արդէն կուղևորվի Տաշկէնտ: «Правда, Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ «Правда» լրագիրը նրա 125-րորդ համարում տպուած «Русская Журналистика» (ռուսաց լրագրութիւն) վերահաղով Ֆէլիտտին առիթով, երկրորդ ազգաբարութիւն տալու: «Новое Время» և «Петербург. Вѣдомости» լրագիրների հատուկ ծախն արգելված է:

ՎԻԵՆՆԱ, 13/26. սեպտեմբերի: Այստեղ չեն թնայում, այլ ընդհանրապէս աշխատում են ցոյց տալ, որ Բիւմարիկ գալստեան նպատակն է առանձնացնել Ռուսաստանին: Բիւմարիկ այցելութիւնն անպատմելի ուրախութիւն պատճառեց աւստրիական դերձնացիներին: ՍԻՄԲԱ, 16/29 սեպտեմբերի: Եսկուբ-Խանը իր որդու, 45 ուղեկիցներին և 200 մարդուց բաղկացած մի թիկնապահ գնդի ուղեկցութեամբ, երէկ հասաւ Կուշե: Ամենից առաջ էմիրը խնդրեց, որ նրան ընդունեն Կաբուլում, որի դռները փակ են և ուր տիրում է կատարեալ անարկա: Կենդան թորէր տըս այսօր Իրէք գնդերի հետ միասին խաղաց դէպի Շատարադարան և Կուշի:

10/9/08, 17/30 սեպտեմբերի: Ալլահաբա տից հեռագրում են «Daily News» լրագրին, որ բրիտանական զօրքերը մեծ արագութեամբ առաջ են գնում: Ենթադրում են, որ սեպտեմբերի 23-ին նրանք արդէն Կաբուլ կը մտնեն. ապստամբները ոչ առաջնորդներ, և ոչ մի օրինաւոր կազմակերպութիւն ունեն:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԹՐՈՒՆԻ

ՍՈՒՐԷՆԻ ՍՈՍՈՐՈՎԻ *մանր.*
ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ կարելի է գտնել Ը. Մ. ՅՈՒՐԻՆՕՎԻ
ԿՈՎ ԿԸՍՆԵՆ և անդրկովկասեան զինաւոր ՊԸՀԵՍՏՈՒՄ:
Ճախողներ ՆԸԸՆԸԻՈՐ ԶԻԶՈՒՄՆ ԿԸ ԼԻՆԻ:

ԳԻՐՇՖԵԼԴՍԻՑ

Ծախսելու տեղերը, Ռուսաստանի բոլոր ղեղապետները և տեղական պահեստները: Գլխավոր պահեստները, Մոսկվայում, Սուրբաթի ղեղապետը, Ե. Ի. Գրիբոյեդով և Ք. Կեյսեր և ընկ. Նիկոլայևի վրա: Թիֆլիսում՝ Զուրբանով և Բուստովի ղեղապետը:

10 — 25

Այլ դիրքեր է ընդունում մեր ազգային գլխավոր դպրոցներում՝ Թիֆլիսի Ներսիսյան և Դպրանհան դպրոցներում, Նրևանյա Թեմական դպրանոցում, Ալեքսանդրապոլս տղալոց՝ և օրիորդաց դպրոցներում, Արաբազում Հոգևոր սեմինարիայում և Թեմի դպրոցներում: Ինձ յայտնի է միայն միև մանր դպրոցներից որոնցում է ընդունում: Սակայն ես այս ընդունելությունից ազատվեամբ չաշուշելու բաղձանք չունեմ, իմ միակ շահն էլ լինե՛ր այն, որ դա իւր եղանակով, բովանդակութեամբ և գեղով Համապատասխանէր այդ ընդունելութեանը՝ իսկ այդ վեր է միակ իմ Հոգուն ուժից, պէտք էն բարոյակն և ընկերսիրաբար օգնողներ աշակ այդ օգնությունիւն եմ ես խոնարհաբար խնդրում ձեզանց: Իմ հասցեն՝ Նուշի, Ղաղաղուս Աղայեանցին:

33

Тифлисъ. Камсару Теръ—Давиданцъ.
Въ магазинѣ Бр. Абовьянцъ. На Ми-
хайловскомъ мосту. 2—3

ԱՆՑԻՆ, Թիֆլիսում, Դանովական փողոցի վրա
ՍԵՓԱԿԱՆ ՏԱՆԸ: 9—20 (2)

9—20 (2)

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

4

Տարրական Աւսուլական

Աօլօլակի, Վեհիամինօվսկայա փողոց, Իշխ
Ամատունու տուն, № 11. 4—4

3-5

10-10

Թիֆլիսում էժան ծախվում է մի ՏՈՒՆ
Պրիկազի պարտքով, Կուկիայում, Ալեքսանդր
բովսիյա փողոց, տուն № 63.

3-5

ՔԻՖԼԻՍ 1879

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 19

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Յ Ո Յ Ց

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱՆՈՑ (Սեպտեմբերի 18-ին)	Բ.	Կ.
Ոսկին (պողոնիկերաբը)	8	17
Հին 84 պր. Ժ. արծ. 1000 մ.	1470	—
Հին 20 Գ. 72 պր. 1000 »	1250	—
Վիդրիէն 50% առաջի փո- խաւուրթեան տոմ. 100 »	238	—
Երկրորդ 50% վիդրիէն »	237	—
Մարտիկի կուրսը 269—	100	—
Լճից օդի կուրսը Օդեսայի վրա	9	40
Վենայի կուրսը արծէ 121 դր.	100	—
Դաւաթի բարաթը	4	80
Աւետարական ըանկի ալ- ցիան 200 մ.	310	—
Փոթի Թիֆլիսեան երկա- թուղու ակցիան 125 մ.	—	—
Շաքարը բրգովու	7	15
» միւս տեսակը	7	5
» շաքար աւաղը	5	30
» տրանսլուր	5	10
» մաքուր վառած	10	—
Բամբակը երանուու Ա- մերկայի սերմից	8	—
Միւս տեսակը հին սերմից	7	40
Բոլորից թուր	7	50
» թարաքամի	4	—
Ալիւրը Շարագալու	2	20
» երանի	—	—
Գարին	1	40
Մոմը ընծաքալի (стеар.)	12	40
Մետաքսը Նուխիայ	180	—
Կախեթ ունը	140	—
Կոկոնը Նուխիայ (քոծ.)	50	—
Ֆրիզոնը (շաք.) Ագու- լիայ	65	—
Կօֆէն մոկոյի	26	—
» լիւանի	22	—
» Սանտիւնիյան	18	—

ՀԵՌԱԳՐ	Բ.	Կ.
Կովկասի և Անդրկով- կասի քաղաքները	1	—
Ռուսաստան	2	—
Աւստրիա	3	—
Անգլիա	4	—
Գերմանիա	2	88
Ֆրանսիա	3	75
ԱՆԳՐԿՈՎ ԿԱՍՏԱՆ, ՄԱՆ- ԿԱՐԱՐՁԱԿԱՆ ԳՊՐՈՑ		
(Վէրայի վրա № 38)		
Շնորհապանների ընդուն- լու թիւը ամեն ժամանակ, օրը 50 կողմի վարձով, իսկ չքաւորներին անվարձ: Ա- ռաւօտեան օրը 30—50 րուրը: Կանանց հիւանդները և ծնու- նդի երեւը 30—50 րուրը: Կանանց հիւանդները և ծնու- նդի երեւը 30 րուրը:		
Փոթի	9. 21	5. 18
Գօրի	11. 58	9. 43
Միտայով	1. 29	11. 59
Ռիտ	6. 47	—
Փոթի	9. 40	—
Թիֆլիսի		
Գօրի	9. 13	—
Ռիտ	12. 13	—
Միտայով	5. 39	1. 37
Գօրի	7. 5	4. 8
Ռիֆլի	9. 31	7. 56
Թիֆլիսի գալիս է առաւջին գնաց- քը երեկոյեան 9 ժ. 31 ր. երկ- րորդը՝ առաւօտեան 7 ժ. 56 ր.		
Տ Ե Ղ Ե Ր Գ Է Ն Ը՝ ԹԻՖԼԻՍԻ		
I կրա	90	68
II կր	3. 20	2. 40
III կր	5. 22	3. 92
Մցիւթ	9.	6. 75
Փօթի	13. 1	9. 75

Փ Օ Ս Տ	
Ամեն տեսակ թէ նամական, թէ քաղաքային և թէ ծանր փոստ ամեն տեղ ուղարկե- լու: ընդունվում են ամեն օր, առաւօտեան 8 ժամից մինչև 1 և կեսօրից յետոյ 3 ժամից մինչև 7 իսկ կի- րակի օրերը հասարակ նա- մանքեր մինչև 10 ժամ ա- ռաւօտեան և 3—7 երեկո- յեան:	
Ի ռուսաստանից և Ար- տասան մասնից փոստը ստացվում է Թիֆլիսում ամեն օր: Բազմից արակ- տից երեքշաբթի, հինգշաբ- թի և չարաթի: Փոթի-թի- ֆլիսեան երկաթուղուց ամեն օր, Նուխու արակ- տից չորեքշաբթի և կիրակի- ի երկուշաբթի արակտից երե- քշաբթի և չարաթի:	
ՆԱՍՄԱԿՆԵՐ	
Բաց նամակ արծէ	2
Ռուսաստան և Եւրո- պայի բոլոր երկիրնե- րը նամակը արծէ	7
Ամերիկա	7
Պարսկաստան	7
Հնդկաստան	70
Եգիպտոս	27

ԲԺՇԿԱՆՈՑ
Հիւանդները ընդունելու- թիւը առաւօտեան 8-ից մինչև 10 ժամը:
Երկուշաբթի. Լիւիցիւ և Գօրիովիչ ներքին հիւան- դութիւնների:
Երեքշաբթի. Վերմիլի ներքին հ., Ռէյն աչքի հ., ժուրալիլի կաշու և վնասա- կան հ., Բաբուլ կրծքի և ներքին հ., Բախուտով ման- կաքարձական, կանանց և մանկական հ.:
Չորեքշաբթի. Լիւիցիւ ներքին հ., Բաբուլ Վրայի և հոգեկան հ.:
Հինգշաբթի. Վերմիլի ներքին հ., ժուրալիլի կաշու և վնասեական հ.:
Ուրբաթ. Լիւիցիւ ներ- քին հ., Բաբուլ կրծքային և ներքին հ., Բաբուլ հոգեկան հ., Բախուտով մանկաքար- ձական, կանանց և մանկա- կան հ.:
Շաբաթ. Վերմիլի ներ- քին հ., Ռէյն աչքի հ., ժու- րալիլի կաշու և վնասեական հ.:
Չորեքշաբթի. Վերմիլի ներքին հ., Բաբուլ կրծքային և ներքին հ., Բաբուլ հոգեկան հ., Բախուտով մանկաքար- ձական, կանանց և մանկա- կան հ.:

ՄՇԱԿԻՆ՝ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ
—
—ՄՍՍԿՎԱ. Բարեկամ. Ձեր նամակը հոգեորականութեան վրա շատ զեղիցիլ տպաւորու- թիւն գործեց ընթերցողների վրա: Այդ տեսակ նամակներ շատ հազաւագիւտ են: Ընդու- նեցեք մեր շնորհակալութիւն- ը:
—ԲԱՇԿԵԼԻ. Բ. Մ. Կուրարինը ձեզ պակասորդ 145-որդ հա- մարը: Նաու ուրախ ենք որ ձեր յօրուածը լաւ ընդունելու- թիւն գտաւ: Մենք էլ նրան հաւանեցինք՝ կարծ և ազդու: —ՌԱՇՏ. Յ. Ք. Ե. Նրեք բոլոր յանձնեցինք Վնստրոնա- կան» զբաղաւանսոցին:
—Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ. Կ. Ե. Ստացանք ձեր նամակը և կը պատասխանենք: Ստացանք և զրեբըր: